

„Megmentett értékek – A restaurálás műhelytitkai”



**4. MENTÉS
EREDETIBEN**

Konferencia és workshop

2022.11.23-25. MNL ORSZÁGOS LEVÉLTÁRA



KONFERENCIA

2022.11.23.

*MNL Országos Levéltára, Kiállító- és konferenciaterem
1014 Budapest, Bécsi kapu tér 2-4.*

IV. MENTÉS EREDETIBEN KONFERENCIA

„Megmentett értékek – A restaurálás műhelyitkai”

A konferencia célja a hazai és határon túli konzerválási és restaurálási irányok, projektek, innovatív megoldások tárgyalása. A konferencia programjának kidolgozásával hangsúlyozni szeretnénk a restaurátori hivatás sokrétűségét, emellett pedig betekintést nyújtani a munka tudományos részébe is, vendégül hívva más területek képviselőit. Külföldi konzerválási, restaurálási tapasztalatok megismerésével tájékozódhatunk arról, milyen szempontok alapján és milyen módszerekkel dolgoznak más országok műtárgyvédelmi szakemberei. Hazai intézmények restaurátorait hallhatjuk arról, miként történik a gyűjtemények állományvédelmi felmérése, rendezése, digitalizálása. A papír-restaurálás során felmerülő problémák megoldásának lehetőségeit járják körül az előadók.

2022. november 23.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára,

Kiállító- és konferenciaterem

1014 Budapest, Bécsi kapu tér 2-4.,

A KONFERENCIA PROGRAMJA

10.00 Az eseményt megnyitja:

Dr. Mikó Zsuzsanna

a Magyar Nemzeti Levéltár általános főigazgató-helyettese

10.20 Köszöntőt mond:

Dr. Németh László Sándor

az MNL Szakmai Koordinációs Igazgatóságának igazgatója

Szakmai előadások:

10.40 **Dr. Szakmár Katalin** (Állatorvostudományi Egyetem):

Levéltári penészgombák technológiai és egészségkárosító hatásai. A védekezés lehetőségei

11.00 **Mgr. art. Ida Radványi** (Csehország):

19. századi európai dagerotípiák kutatása és konzerválása

11.20 **Sor Zita**: (PreservArt Kft.)

Ezüst zselatin fényképek párásításának problémái

11.40 **Kovács Rebeka**: (OSZK)

SchundaVencel József díszalbumának restaurálása

12.00-13.00

Ebédszünet

- 13.00 **Balogh Sándor** (PIM):
Petőfi kéziratok és relikviák – kiállítás és műtárgyvédelem
- 13.20 **Lantos Zsuzsanna** (MNL):
Iratok és oklevelek digitalizálása a MNL-ban
- 13.40 **Nemes L. Ágnes** (MNL):
Digitalizálás és/vagy restaurálás

14.00-14.30

Kávészünet

- 14.30 **Nagy Rebeka** (IMM):
Bársonykötésű corvinák szövetanalízise források és analógiák tükrében
- 14.50 **Dr. Sánta Sára - Tóth Zsuzsanna** (OSZK):
Scheurl könyvei – Egy német humanista diplomata könyvei az OSZK-ban
- 15.10 **Somogyi Márk** (MNL):
Nemzetközi ismeretszerzési lehetőségek a középkori könyvkultúrával kapcsolatban, restaurátor szemmel

Dr. Szakmár Katalin

Állatorvostudományi Egyetem

Levéltári penészgombák technológiai és egészségkárosító hatásai.

A védekezés lehetőségei

A tanulmány foglalkozik a penészgombák főbb típusaival, előfordulásuk valószínűségével, szaporodásukat befolyásoló környezeti tényezőkkel és a szaporodás-gátlás lehetséges módjaival. Ismerteti hatásukat a különböző levéltári anyagokra. Kitér a penészgombák dolgozókra gyakorolt egészségkárosító hatásaira és a védekezés módjára. Összefoglalja a penészgombák elleni védekezés lehetőségeit.

Mgr. art. Ida Radyányiová

Moravská galerie v Brně, CZ

19. századi európai dagerotípiák kutatása és konzerválása

A dagerotípia, mint fotografiai technológia az elsőnek titulált szabadalmaztatott fényképszeti folyamat a világon. Technológiailag ez egy stabil fényképszeti folyamat, amely viszont nagyon érzékeny az érintésre és különböző természeti behatásokra. Éppen ebből az érzékenységből kifolyólag kiemelt figyelmet kell szentelnünk ezen a fotográfia, dagerotípiák helyreállításának kérdésére. Az előadás három francia dagerotípia kezelésének kérdését és egy modern védőcsomagolás létrehozását mutatja be.

Sor Zita

fotórestaurátor, szakmai tanácsadó

PreservArt Kft. , Budapest

Ezüst zselatin fényképek párásításának problémái

Feltekeredett, vagy hullámosodott, térbeli torzuláson átment papír dokumentumok és tárgyak esetén restaurátorként azonnal a párásításra gondolunk, mint az ezeket a problémákat megoldó módszerre. Fényképek, különösen ezüst zselatin képek esetén már jobban meg kell gondolni, hogy alkalmazható-e, mivel jár ez a szinte veszélytelennek tűnő eljárás, majd az ezt követő szárítás. Ezeket a problematikákat járja körül az előadás.

Kovács Rebeka

papír- és bőrrestaurátor

Országos Széchényi Könyvtár

Schunda Vencel József díszalbumának restaurálása

Az előadás a Magyar Képzőművészeti Egyetemen 2022-ben restaurált diplomátárgyat, a hozzá kapcsolódó kutatást, illetve a restaurálás lépéseinek ismertetését mutatja be.

Az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonába tartozó, arcképeket tartalmazó díszalbumot magyarországi cimbalmosok készítették. A kvalitásos albumot 1906-ban jubileumi ajándékként nyújtották át Schunda Vencel József hangszergyárosnak.

A műtárgy egy álló formátumú, barna bőrborítású album. Táblái aranyozással és vaknyomással, valamint fémveretekkel gazdagon díszítettek. Metszése aranyozott. A könyv eredetileg két fémcsattal záródott. Az albumban két formátumú fénykép fordul elő, melyeket arany színű keret és díszítés fog körbe, alattuk a fotókon megjelenő cimbalmosok neve szerepel. A műtárgy erősen szennyezett, penészes volt, jelentős mértékben deformálódott. A restaurálás célkitűzései között kiemelkedett – a tárgy könyvtári dokumentum jellegéből adódóan – a kutathatóság. Az alkalomszerű használhatóság érdekében feltétlenül biztosítani kellett a tárgy fizikai stabilitását. A Zeneműtár (mely gyűjteménybe az album tartozik) vezetőjének kérése volt az album kiállíthatósága, így a vállalt feladatok között szerepelt a tárgy egységes esztétikai képének helyreállítása. Tervezéskor, restaurálásakor a tárgy számos egyedi tulajdonságát kellett figyelembe venni, mint például nagy méretét, súlyát, anyagainak összetettségét, réteges szerkezetét. Különös tekintettel kellett lenni az egész munkafolyamat alatt a fényképek érzékenységre. Lehetőség szerint szétbontás nélkül kellett megvalósítani az összetett szerkezet és a sokféle anyag együttes kezelését, a tárgy restaurálását. Restaurálás után a tárgy megjelenésében hűen tükrözi és prezentálja a díszalbumok sajátos jegyeit, így az album kiállíthatóvá, kutathatóvá vált.

Balogh Sándor
papír- és könyvrestaurátor
Petőfi Irodalmi Múzeum

Petőfi kéziratok és relikviák – kiállítás és műtárgyvédelem

A Petőfi Irodalmi Múzeum 2022-ben szeretné megújítani állandó kiállítását, ez az otthont adó Károlyi palota majdnem teljes átépítésével jár. Egyúttal a gyűjtemény törzanyagát jelentő Petőfi-Társaság dokumentumainak, a költő kézíratainak és relikviáinak teljes kontrollját, állományvédelmi felmérését és szükség szerinti restaurálását jelenti. A múzeumi restaurátor ugyanakkor részt vesz a digitalizálási folyamatok előkészítésében és a kiállító tér tervezésében is. Továbbá, nem mellesleg a beérkező hagyatéki és vásárolt gyűjtemények feldolgozásában, időszaki kiállítások előkészítésében, miközben folyamatos állományvédelmi felügyeletet lát el a gyűjtemény felett. A komplikált helyzet okozta kihívásoknak megfelelni próbáló műtárgyvédelmi tevékenységet kívánom bemutatni előadásomban.

Lantos Zsuzsanna
levéltári fotós
Magyar Nemzeti Levéltár

Iratok és oklevelek digitalizálása a MNL-ben

Az előadás a digitális felvételezés módjait – szkennelés, fotózás – mutatja be: az előkészületektől az eszközpark és a digitális felvételezés technikai újdonságain keresztül a mai elvárásoknak megfelelő klasszikus felvételezési paraméterekig. Fényképekkel illusztrálva mutatja be állományvédelmi szempontok figyelembevételével a beállítások legújabb módszertanát. Végül „kis színes”-ként a hagyományos frontális, szabályokat követő archiválás mellett szó esik a mai trendekhez igazodó, internetes felületeken megjelenő kreatív fotókról is.

Nemes L. Ágnes
papír- és bőr restaurátorművész
Magyar Nemzeti Levéltár

Digitalizálás és/vagy restaurálás

A nem megfelelő állapotú iratanyag nem kutatható, ügyfélnek, kutatónak nem adható ki, vagyis állományvédelmi beavatkozás nélkül nem biztosítható hozzáférés az iratanyaghoz. Az iratanyag használata azonban nem csak az anyaghoz való fizikai hozzáféréssel biztosítható, hanem az anyagban található információhoz való hozzáférés biztosításával is, ami elsősorban digitalizálással és mikrofilmzéssel valósítható meg. Az elmúlt években egyre nőtt az

igény a digitalizált információk használatára. Ezáltal a restaurátorok feladatai is nagymértékben megváltoztak. A korábbi évek gyakorlatához képest az évi tervezett munkatípusok is megváltoztak, egyre több dokumentumot kellett előkészíteni a digitalizáláshoz. Mivel ezek a projektek a legtöbb esetben nagy mennyiségű anyag digitalizálását jelentik és többnyire határidős feladatok, a dokumentumok felmérésére és előkészítésére is kevesebb idő jut. Ez a rendelkezésre álló idő viszont nem elegendő az anyag teljes restaurálására. Ilyen esetben mit tehet a restaurátor? Milyen cél, tervezett eredmény mellett lehet előkészíteni a dokumentumokat digitalizálás előtt? Az előadás ezekre a kérdésekre válaszol az eddigi tapasztalatok alapján.

Nagy Rebeka

textilrestaurátor

Iparművészeti Múzeum

Bársonykötésű corvinák szövetanalízise a források és analógiák tükrében

A Corvina könyvtár 19. századi „újralfelfedezése” után számos kutató foglalkozott a corvinák kötésmódjának leírásával, a készítésük helyének, illetve scriptoraiknak és miniátoraiknak azonosításával. Ezek a könyvek, tanulmányok a textilborítású corvinák mintázatlan bársonyainak pontosabb meghatározására, leírására kísérletet sem tettek, hiszen a hagyományos stíluskritikai alapon nyugvó művészettörténeti módszertan eszközeivel ezek nem leírható és azonosítható szövetek.

Jelen előadás ezt a hiányt próbálja pótolni, az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményében őrzött 4 db (Cod. Lat 234, Cod. Lat. 241, Cod. Lat

281, Cod. Lat 121), a mai napig eredeti bársonykötésében fellelhető corvinát borító szövetek részletes készítéstechnikai leírásával. A pontos leírás alapján ezek a bársonyok szövettörténeti és gyártástechnológiai kontextusba helyezhetőek, s így lehetőség nyílik a datálásra valamint a készítési hely meghatározására is megalapozottabb kísérletet tehetünk.

Dr. Sánta Sára

klasszika-filológus

Tóth Zsuzsanna

papír- és bőr restaurátorművész

Országos Széchényi Könyvtár

Scheurl könyvei

Egy német humanista diplomata könyvei az OSZK-ban

Scheurl, a XV. század fordulóján élt nürnbergi diplomata, életében jelentős könyvtárat gyűjtött, melynek példányai halála után szétszóródtak és ma a világ számos könyvtárában lelhetőek fel. Két könyvét az OSZK Régi Nyomtatványtára őrzi (Inc. 631 és Inc. 687 jelzettel). A kötetekre Sánta Sára figyelt fel munkája során, majd tovább vizsgálva a köteteket, megállapítottuk, hogy a bejegyzések, az exlibrisek, a kötések és azok változtatásai egyértelműen Scheurl ismert élettörténetéhez köthetők. Scheurl halála után új bejegyzés egészen a XIX. századig nem kerültek a kötetek lapjaira, amikor a könyvek a Jankovich gyűjteménybe, majd onnan az OSZK-ba kerültek. Az előadásunk Scheurl életútjának és bejegyzéseinek ismeretében próbál magyarázatot találni a kötéseken történt változtatásokra, bemutatva az Alpokon inneni és túli kötéstechnika különbségeket.

Somogyi Márk

restaurátor

Magyar Nemzeti Levéltár

**Nemzetközi ismeretszerzési lehetőségek
a középkori könyvkultúrával kapcsolatban
restaurátor szemmel**

Az előadás azokra az elmúlt 7 évben, Nyugat-Európában kiadott illetve megvalósult könyvekre, tanulmányokra, konferenciákra, vezető egyetemek által szervezett online kurzusokra, gyakorlati workshopokra, kiállításokra fókuszál, amelyek a magyar restaurátorok középkori könyv- és íráskultúrával kapcsolatos ismereteit is gazdagíthatják. Szó esik majd többek között a Stanford Egyetem szervezésében létrejött „Digging Deeper: Making Manuscript” című online képzésről, a cambridge-i Fitzwilliam Museum bicentenáriumi kódex-kiállításáról, a kopenhágai „Care and Conservation of Manuscripts” című nemzetközi konferencia valamint az Alcobaça-i ciszterci kolostor románkori könyvegyütteséről is.

IV. MENTÉS EREDETIBEN WORKSHOP

A második és harmadik napon workshopok kerülnek megrendezésre a levéltár restaurátor műhelyeiben. A téma ebben az évben a tintamarásos iratok károsodásainak felismerése, vizsgálata és kezelése. Az elméleti ismertetések után lesz lehetőség a hallottak gyakorlatban történő kipróbálására. Ennek során egy-egy kurzuson, 2x4 óra áll majd rendelkezésre az elméleti oktatás mellett, hogy a résztvevők eredeti tintamarással károsodott iratok restaurálását elvégezhessek. A tintamarás az iraton kialakuló olyan károsodás, melyet az íróanyag összetevőiben a körülmények hatására létrejövő kémiai folyamatok okoznak, érintve az íráshordozót is. Ez főként a vasgallusztintával készült iratoknál fordul elő, leginkább a középkortól a 19. század végéig. A workshopon a résztvevők megismerik a tintamarás során lezajló kémiai folyamatokat, az ezek megállításához szükséges lépéseket, a különféle restaurátori megoldásokat, kiemelve a kalcium-fitátos kezeléseket.

A workshopokat vezetik: Lökkös Mónika és Nemes L. Ágnes

2022. november 24-25.

Magyar Nemzeti Levéltár restauráló műhelyei,

1014 Budapest, Úri utca 54-56.

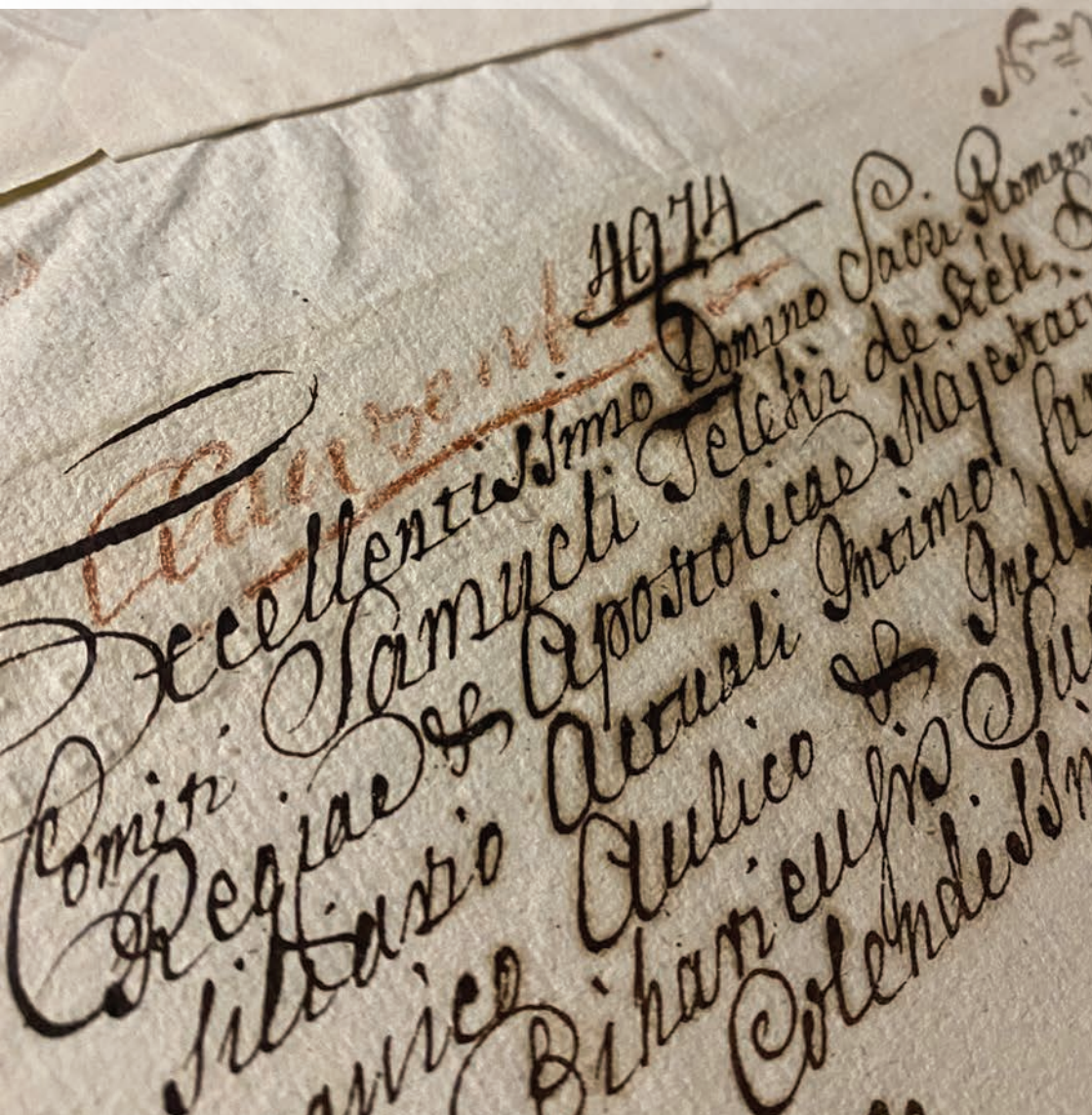
1037 Budapest, Lángliliom utca 4.

WORKSHOP

2022.11.24-25.

A Magyar Nemzeti Levéltár restauráló műhelyei:

1014 Budapest, Úri utca 54-56. / 1037 Budapest, Lángliliom utca 4.



AZ ÍRÁS MEGMARAD



NATIONAL ARCHIVES
OF HUNGARY



MAGYAR NEMZETI
LEVÉLTÁR